

NHỮNG ĐIỂM MỚI CỦA CHƯƠNG TRÌNH VÀ SÁCH GIÁO KHOA LỊCH SỬ 11

• TS. VŨ THỊ NGỌC ANH

Viện Chiến lược và Chương trình giáo dục

Chương trình Lịch sử lớp 11 là một bộ phận của chương trình lịch sử trung học phổ thông (THPT), nội dung chương trình môn Lịch sử lớp 11 đã đảm bảo được tính cơ bản, tính hệ thống, chính xác, lôgic của khoa học, đã chú ý đến những yêu cầu đối với giáo dục lịch sử cho học sinh (HS) Việt Nam. Chương trình đã quan tâm giải quyết các mối quan hệ đặt ra khi lựa chọn và xác định mức độ nội dung: quan hệ giữa lịch sử thế giới và lịch sử dân tộc, giữa lịch sử dân tộc với lịch sử địa phương, giữa lịch sử các thời kì quá khứ với lịch sử đương đại, giữa lịch sử chính trị và kinh tế, văn hoá. Chương trình đã đưa các thành tựu mới của việc nghiên cứu lịch sử về khảo cổ học, dân tộc học, những số liệu mới, những đánh giá mới về một số sự kiện lịch sử, đưa thêm nội dung về văn hoá, về lịch sử các dân tộc ít người... Đối với lịch sử thế giới, chương trình giảm tỉ lệ nội dung lịch sử phương Tây, tăng thêm nội dung lịch sử phương Đông, đặc biệt chú ý đến lịch sử các nước Đông Nam Á, các nước láng giềng, các nước có nhiều ảnh hưởng đối với lịch sử nước ta trong quá khứ và hiện đại.

Với quan điểm và định hướng trên, chương trình môn Lịch sử lớp 11 có một số điểm mới cần chú ý như sau:

+ Môn Lịch sử lớp 11 có hai chương trình: Chương trình nâng cao và chương trình chuẩn (chênh lệch giữa hai chương trình khoảng 20%); bên cạnh đó, có chương trình tự chọn bám sát và nâng cao dành cho chương trình chuẩn, chương trình tự chọn bám sát cho chương trình nâng cao.

+ Đối với chương trình chuẩn: Chương trình dành 1tiết/ tuần cho lớp 11(bằng đúng số tiết của chương trình cải cách giáo dục). Vì vậy, việc lựa chọn và cấu trúc nội dung chủ yếu là hoàn chỉnh vốn học vấn phổ thông về môn Lịch sử (đã được

hình thành căn bản ở lớp 7, lớp 8 THCS). Vấn đề là, với thời lượng như nhau thì sự khác nhau về mức độ chương trình không phải ở khối lượng tri thức, càng không phải ở chi tiết các sự kiện lịch sử mà chủ yếu là ở mức độ nhận thức về bản chất của các sự kiện, hiện tượng lịch sử, về nguyên nhân của các biến chuyển lịch sử, sự đa dạng của các mô hình xã hội, sự rèn luyện thành thạo hơn các kĩ năng, phương pháp học tập bộ môn, năng lực đánh giá các tình huống mới trong học tập và cuộc sống. Cụ thể là:

- Lịch sử thế giới cận đại (phần tiếp theo chương trình lớp 10): 9 tiết

- Lịch sử thế giới hiện đại (phần từ 1917-1945): 11 tiết

- Lịch sử Việt Nam từ 1858-1918: 10 tiết

- Lịch sử địa phương: 1 tiết

- Ôn tập, kiểm tra: 4 tiết

+ Đối với chương trình nâng cao: Đồng thời với nhiệm vụ hoàn chỉnh vốn học vấn phổ thông, cần chú ý tạo hiểu biết và năng lực cho HS tiếp tục học lên. Vì vậy, về mức độ phải cao hơn chương trình chuẩn ở số lượng, phạm vi và chiều sâu về kiến thức, thành thạo hơn về kĩ năng, phương pháp học tập lịch sử. Song, nếu chỉ với thời lượng 5,5 tiết/ tuần (như kế hoạch dạy học quy định) thì không đủ. Điều đó chỉ tạo nên được nhờ sự kết hợp với các chủ đề tự chọn để HS hiểu biết lịch sử sâu sắc hơn, được tiếp cận nhiều hơn với các nguồn sử liệu, học phương pháp tìm tòi lịch sử, được rèn luyện nhiều về kĩ năng. Cụ thể là:

- Lịch sử thế giới cận đại (phần tiếp theo chương trình lớp 10): 31 tiết

- Lịch sử thế giới hiện đại (phần từ 1917-1945): 15 tiết

- Lịch sử Việt Nam từ 1858-1918: 16 tiết

- Lịch sử địa phương: 2 tiết
- Ôn tập, kiểm tra: 6 tiết

Điểm mới của chương trình Lịch sử lớp 11 (chương trình nâng cao) là: Lịch sử thế giới cận đại được bắt đầu từ cách mạng tư sản Hà Lan năm 1566 với lí do lúc này lực lượng sản xuất bản chủ nghĩa đã hình thành trong lòng xã hội Nêđéc-lan có mâu thuẫn với quan hệ sản xuất phong kiến, dẫn tới cuộc cách mạng xã hội. Về hình thức, đây là một cuộc chiến tranh giải phóng dân tộc chống vương quốc Tây Ban Nha. Song thực chất cuộc chiến tranh đó đã giải phóng sức sản xuất tư bản chủ nghĩa, gạt bỏ cản trở của chế độ phong kiến, mở đường cho chủ nghĩa tư bản phát triển.

+ Chương trình Lịch sử lớp 11 mới không phân chia lịch sử thế giới ra làm hai thời kì trước và sau 1870 – 1871, mà phân theo chủ đề của nội dung lịch sử thế giới cận đại

+ Lịch sử thế giới hiện đại được bắt đầu từ cuộc Cách mạng tháng Mười Nga năm 1917 (có tính đến sự kết thúc của cuộc chiến tranh thế giới thứ nhất 1914-1918), song vì phải tuân theo thời lượng của kế hoạch dạy học đã phân phối cho các lớp nên chương trình Lịch sử thế giới hiện đại chia làm hai phần: phần từ 1917-1945 và từ 1945 đến nay (năm 2000) mà không chia thành hai thời kì như chương trình cải cách giáo dục. Về nội dung cụ thể, chương trình quan tâm hơn đến những mô hình xã hội gần gũi hoặc có liên quan với lịch sử nước ta. Mặt khác, trong mối quan hệ gần bó giữa lịch sử thế giới và lịch sử dân tộc, những sự kiện lịch sử Việt Nam có ảnh hưởng tới thế giới và khu vực cũng được giành thời gian thích hợp để học kĩ hơn.

+ Lịch sử Việt Nam từ 1858 đến 1918 được bắt đầu từ khi thực dân Pháp nổ súng xâm lược Việt Nam đến khi chúng thực hiện chính sách khai thác thuộc địa lần thứ hai. Như vậy chương trình đã dành cho lịch sử Việt Nam một vị trí chủ yếu, một thời lượng cần thiết giúp HS học sâu, hiểu kĩ về những giai đoạn phát triển của lịch sử dân tộc từ khi thực dân Pháp xâm lược đến hết chiến tranh thế giới thứ nhất (1858 -1918).

+ Chương trình cũng cho HS hiểu biết ở mức

nhất định về lịch sử và văn hoá của các nước trong khu vực. Các nước Đông Nam Á, (nhất là Lào và Campuchia) có vị trí quan trọng trong chương trình. Tăng thời lượng cho nội dung lịch sử văn hóa, kinh tế, nghệ thuật, đặc biệt là lịch sử các nước Đông Nam Á. Giảm thời lượng các nội dung về chiến tranh, cách mạng, để đảm bảo bức tranh toàn diện hơn về lịch sử (chương trình chuẩn đã dành 1 tiết cho nội dung văn hoá thời cận đại).

+ Tăng thời lượng cho lịch sử địa phương (từ 2-4 tiết); đổi mới cách lựa chọn nội dung gắn với cuộc sống thực tiễn nhiều hơn.

+ Tăng cường tính thực hành của bộ môn. Đặc biệt là yêu cầu sử dụng các loại đồ dùng trực quan, các loại tư liệu gốc, làm các loại bài tập lịch sử. Vận dụng các kiến thức đã học để tiếp thu kiến thức mới và đánh giá các sự kiện đang xảy ra với một thái độ đúng đắn, khoa học.

+ Chương trình còn tạo điều kiện thuận lợi cho các hoạt động luyện tập, tự học, tự nghiên cứu của HS.

Tóm lại, so với các chương trình trước, chương trình THPT môn Lịch sử được biên soạn một cách công phu hơn, có nhiều ưu điểm hơn. Những định hướng của chương trình đã được hiện thực hoá bằng việc biên soạn công phu bộ sách giáo khoa lớp 11. Sách đã trình bày lịch sử một cách toàn diện hơn trên tất cả các mặt, các lĩnh vực kinh tế, chính trị, xã hội, văn hoá..., tăng cường thực hành luyện tập, cấu trúc chặt chẽ, văn phong sáng sủa, dễ hiểu, phù hợp với yêu cầu dạy học ngày càng cao của nhà trường phổ thông Việt Nam, tạo ra những thay đổi phù hợp trong nhiều khâu của quá trình dạy học lịch sử, góp phần phát triển những phẩm chất và năng lực của HS nhằm đáp ứng yêu cầu của đất nước theo NQ 40/2000/QH -10 của Quốc hội về đổi mới chương trình giáo dục phổ thông trong thời kì mới.

SUMMARY

The article presents several new points in the new syllabus and textbook of History 11.